

CD-520 STEREO

digital

MATTI SALMINEN, bass

OPERA ARIAS

Lahti Symphony Orchestra / Eri Klas

MOZART, Wolfgang Amadeus (1756-1791)**DIE ZAUBERFLÖTE, K.V. 620** (1791) (*Breitkopf*)

- [1] No.10: 'O Isis und Osiris' (Sarastro) 3'15
[2] No.15: 'In diesen heil'gen Hallen' (Sarastro) 3'43

DIE ENTFÜHRUNG AUS DEM SERAIL, K.V. 384 (1782)
(*Breitkopf*)

- [3] No.2: 'Wer ein Liebchen hat gefunden' (Osmin) 2'32
[4] No.3: 'Solche hergelauf'ne Laffen' (Osmin) 5'07
[5] No.19: 'Ha! wie will ich triumphieren' (Osmin) 3'20

van BEETHOVEN, Ludwig (1770-1827)**FIDELIO, Op.72** (1805/1806/1814) (*Breitkopf*)

- [6] No.4: 'Hat man nicht auch Gold' (Rocco) 2'42

VERDI, Giuseppe (1813-1901)**MACBETH** (1847) (*Kalmus*)

- [7] No.10: 'Come dal ciel precipita' (Banco) 4'02

SIMONE BOCCANEGRA (1857) (*Kalmus*)

- [8] No. 1*b*: 'Il lacerato, spirito' (Fiesco) 4'19

DON CARLO (1867) (*Kalmus*)

- [9] Act II, opening: 'Ella giammai m'amo' (Filippo) 9'10
Ilkka Pälli, solo cello

ROSSINI, Gioacchino (1792-1868)

IL BARBIERE DI SIVIGLIA (1816) (*Kalmus*)

[10] No.5: 'La calunnia' (Basilio) 4'37

PUCCINI, Giacomo (1858-1924)

LA BOHÈME (1896) (*Kalmus*)

[11] No.19: 'Vecchia zimarra' (Colline) 2'03

TCHAIKOVSKY, Piotr Ilyich (1840-1893)

EUGENE ONEGIN (1879) (*Kalmus*)

[12] No.20a: 'Lyubvi vsye' (Gremin) 5'47

WAGNER, Richard (1813-1883)

DER FLIEGENDE HOLLÄNDER (1843) (*Kalmus*)

[13] No.6: 'Mögst du, mein Kind' (Daland) 4'30

STRAUSS, Richard (1864-1949)

DIE SCHWEIGSAME FRAU (1935) (*Boosey & Hawkes*)

[14] Final Scene: 'Wie schön ist doch die Musik' (Morosus) 4'59

MATTI SALMINEN, bass

Lahti Symphony Orchestra (Lahden kaupunginorkesteri)

(leader: **Sakari Tepponen**)

Eri Klas, conductor

The progression of **Matti Salminen** (b. 1945) from a seven-year-old boy soprano in a children's choir in Turku to a bass celebrated in the greatest opera houses of the world has been long, but direct. When he was 13 his voice broke, its range falling 'to the cellar floor', but the young bass in the making was immediately recognized as unique. The promise of his future career was already evident from his childhood: as a tall, bright-voiced soprano he was instantly chosen to perform King Herod in *Tiernapojat* (a traditional Finnish Christmas play).

Matti Salminen continued his vocal training in Helsinki, and financed them by performing as a tango singer in restaurants — under an assumed name. Encouraged by his teacher Lea Piltti, the 21-year-old Salminen attended the Finnish National Opera auditions in 1966, and he was accepted as a choir member. In productions by the Turku opera society he sang his first operatic rôles.

After further studies with Matti Lehtinen, Matti Salminen came second in the 1969 Lappeenranta singing competition, and with a state arts scholarship he went to study in Düsseldorf and with Luigi Ricci in Rome. A happy coincidence brought the young bass onto the Finnish National Opera stage as Philip II in *Don Carlo*, and his success here brought him further parts. In 1970 there followed the rôle of the high priest Ramphis in *Aida* in a large-scale production in Helsinki's ice hall, where Tom Krause, the Finnish baritone who sang Amonasro, immediately arranged a test performance for him in the same rôle at the Hamburg State Opera. With the encouragement of his older colleague Martti Talvela, this début was a success, and he was soon invited to sing the Commendatore in *Don Giovanni* in Stuttgart and to audition for several other opera houses. After receiving various offers, Matti Salminen chose Cologne as his new home in 1972, which led him to learn German. He first performed at La Scala in Milan in 1973 and at Covent Garden in London the following year. Since 1976 he has sung at the Bayreuth Festival, and since 1981 he has appeared regularly at the Metropolitan Opera in New York. Recently Matti Salminen has been engaged by the Zürich Opera and as a regular guest artist at the Deutsche Oper in Berlin, the Vienna State Opera, the Bavarian State Opera (Munich), the Hamburg State Opera and at the Metropolitan Opera, in addition to which he makes guest appearances all over the world. As well as performing in opera, he regularly sings as a soloist with orchestra.

In Finland Matti Salminen will be heard more frequently after the Finnish National Opera's new opera house is completed in 1993. He has performed at the Savonlinna Opera Festival every year since 1967, first as a choir member in *Fidelio*, then as an Armoured Man in *The Magic Flute* and subsequently in all the great bass rôles at the festival. Savonlinna is set amid the most beautiful of Finnish lakeland scenery (there are over 180,000 lakes in Finland) and is also where Matti Salminen spends his summer holidays, in a little sauna cottage by the lakeside.

For this recording Matti Salminen has chosen arias from his most central and his favourite opera rôles. He has performed some of them hundreds of times, others not at all. Matti Salminen has a so-called 'grave, serious' bass voice for which, he says, the rôles are 'devils or priests or kings — whilst the tenors are the leading lovers'. He himself describes the rôles and arias on this recording as follows:

'Everyone who is studying to become a bass sings Sarastro's arias from *The Magic Flute* as early as his third singing lesson, which is clearly wrong! When I left Finland for Cologne in 1972, my first task was to sing Sarastro in a new production directed by Jean-Pierre Ponnelle and conducted by István Kertész. Because I did not then speak German, the dialogues didn't work very well. The producer was already starting to get irritable, but the conductor shouted in a very shrill voice from the orchestra pit: "Leave the boy alone. He sings well enough!" At Savonlinna I took the part of Sarastro in August Everding's production after Martti Talvela as early as the 1970s, and in different parts of the world I've appeared in the garb of Sarastro... not far short of three hundred times.

'I first took the part of Osmin in Cologne, again with Ponnelle directing. The next time was again with the same director, when *Die Entführung aus dem Serail* was performed in Zürich as part of Ponnelle's great series of Mozart operas; then the conductor was Nicolaus Harnoncourt, who communicates with me in his individual, positive musical language much more closely than many others — I like that kind of musicianship. And when I had performed it on that stage for five weeks with Ponnelle, I could go and play the rôle anywhere at very short notice.

'I first performed in Ludwig van Beethoven's *Fidelio* as a member of the Savonlinna Opera Festival Choir in 1967, then in the rôle of the second prisoner in

1969. A circle will be completed in my career in 1992, when I shall sing Rocco in August Everding's production for the 25th anniversary of the Savonlinna Opera Festival in its present form — also 25 years after my own first performance at the festival. Rocco is one of my most central rôles and I have sung it all over the world, in Otto Schenk's production at the Metropolitan Opera, in Los Angeles, Hamburg, Berlin, Munich and finally in a new Zürich production.

I have never played Banquo in Verdi's *Macbeth* on stage, but this aria also belongs in the bass repertoire of my student years. It is genuine *verismo*, ideally suited for a bass. I should like to sing it in its entirety one day, and the same is true of Fiesco in *Simone Boccanegra*, which I have never sung either even though I have studied and learnt it.

'The rôle of Philip II in *Don Carlo* brings me many happy memories. In autumn 1969 I studied with Luigi Ricci in Rome for three months on a state scholarship and I returned from there to sing in the chorus of the Finnish National Opera. Five days after my return *Don Carlo* was being performed, and it so happened that the singer taking Philip's part suddenly fell ill. The conductor Ulf Söderblom came to ask what I had studied in Rome. I named the rôles for him, and of course that of Philip was among them. Söderblom asked if there was any chance for me to sing Philip in five days' time, and naturally, as a fanatical young man of 24, I thought I had nothing to lose. The performance was a success; the reviews were exceptionally good and a close relationship was established between myself and the Finnish National Opera, leading straight away to several rôles including that of Sarastro.

'I first sang Don Basilio in Rossini's *Barber of Seville* in my student days at the Sibelius Academy, in a production by the opera faculty, performing on the stage of the Finnish National Opera and elsewhere with piano accompaniment. The *Barber* was then, when I was a choir member, one of the favourite works at the Finnish National Opera, simply on account of Usko Viitanen's performance of the title rôle. Aarne Vainio played Basilio and I watched from behind the scenes. Many people regard Basilio as a clown just like Osmin, but I disagree — both characters have far greater depths.

‘I studied the rôle of the young philosopher Colline in *La Bohème* in Rome with Ricci, and I first played it on stage during my second year in Cologne, in a production by Claus-Helmut Drese conducted by Nello Santi. The most important part of that rôle is just this cloak aria, where Colline sells his winter coat in the middle of the winter cold, collecting money with other people to pay for medicines for Mimi. Ricci and Santi gave me Puccini’s authentic advice, for example how the rubato in this little aria should be handled.

‘Prince Gremin’s rôle in Tchaikovsky’s *Eugene Onegin* is very short, just a few bars before and after this aria, but it is extremely important in the opera. In 1976 I sang Gremin in Götz Friedrich’s splendid production in Zürich, conducted by the present chief conductor of the Hamburg State Opera, Gerd Albrecht. I most recently sang this rôle in the same opera house in spring 1991 in a production by August Everding, conducted by the venerable Ferdinand Leitner.

‘I first performed the part of Daland in Wagner’s *Flying Dutchman* during my second year in Cologne. I spent eight years at that opera house and sang innumerable rôles. In 1978 I sang it at Bayreuth in a production by Harry Kupfer and this remains one of my most positive experiences on an operatic stage. There were many different opinions about that production, but Kupfer’s vision of the work as a synthesis of the arts and the manner in which he brought different characters to life on stage were unique. The characters’ personalities were brought out for example by different gaits and facial expressions. I seem to remember that the production was retained at Bayreuth for seven years and I sang in every performance, although the singers of the other rôles changed. But the total impression lasted from the first rehearsal to the very end. I most recently sang Daland in August Everding’s production at the Metropolitan Opera in 1990. I am especially eager to perform this rôle; there is something in it that I really like: the character can be played like Hagar the Horrible or like a corner shopkeeper — both are ready to sell even their own daughters.

‘The rôle of Sir Morosus in Richard Strauss’s *Die schweigsame Frau* contains notes from low D flat up to top G sharp, but the end of the opera is one of the most beautiful bass parts ever written. The work is very seldom performed, because it is

very difficult to find a cast to meet its demands — it really is music for opera enthusiasts. In 1977 I sang the part in Cologne under the excellent direction of the then chief producer of the opera house, Hans Neugebauer. The conductor was Marek Janowski, with whom I have since performed Wagner's *Ring* cycle and other works. Morosus is a bachelor sea captain whose nephew is trying to make him marry a young girl. There are loud scenes in the opera, but Morosus loves peace and sings at the end of the opera: "How beautiful the music is, but only when it's over".

Tero-Pekka Henell

Lahti is a town with approximately 100,000 inhabitants 60 miles north of the Finnish capital, Helsinki; it is a modern centre for sports, culture, trade and industry. The Lahti area is cut through by mighty glacial ridges and Lake Vesijärvi, as beautiful in the winter as it is in the summer, contributes a charming aspect to the city's appearance. Lahti's international sports centre is one of the world's finest skiing and ski-jumping venues, and the city's successful football team Kuusysi is also known internationally. Each year in August the Lahti International Organ Week takes place — one of the most renowned organ festivals in the world. The city is also known on account of the international Poster Biennale and the Mukkula international authors' conference.

The **Lahti Symphony Orchestra** was founded in 1949 to maintain the traditions of the orchestra established in 1910 by the society Lahti Friends of Music. In recent years the orchestra has developed into one of the most notable in the Nordic countries. Its recordings under the direction of its conductors Osmo Vänskä (chief guest conductor 1985-88, chief conductor since 1988) and Ulf Söderblom (chief conductor 1985-88, chief guest conductor 1988-91) have won the orchestra international renown; notable among these is the highly acclaimed world première recording of the original version of the Sibelius *Violin Concerto* (BIS-CD-500). On earlier discs the orchestra played music by Crusell (BIS-CD-345) and Kalevi Aho (BIS-CD-396). The orchestra's complete edition of Joonas Kokkonen's orchestral music (BIS-CD-468, 485, 498, 508 and 528) is one of Finland's biggest recording projects.

The Lahti Symphony Orchestra presents weekly concerts in the Lahti Concert Hall (architects Heikki and Kaija Sirén, 1954) and in the Ristinkirkko (Church of the Cross; Alvar Aalto, 1978); this church is also the venue for all the orchestra's recordings. The orchestra also appears at the Lahti International Organ Week and at opera performances in the city.

Eri Klas was born in Tallinn in 1939 into a musical family. He graduated from the Tallinn Music College as a violinist, choral conductor and percussionist and then worked for six years with the Estonian Radio Symphony Orchestra, after which he decided to concentrate on conducting and studied at the Leningrad Conservatory with Nikolai Rabinovich. As a young musician Eri Klas was also greatly influenced by his friend David Oistrakh. Eri Klas was deputy conductor of the Bolshoi Opera in Moscow for ten years and conducted the company on several foreign tours.

In 1964 he made his *début* at the Estonia Theatre in Tallinn and he has appeared there ever since, becoming its chief conductor and artistic director in 1975. He was chief conductor of the Royal Opera in Stockholm from 1986 until 1990. After regular guest appearances at the Finnish National Opera he was appointed principal guest conductor in 1990. He has also performed frequently at the Hamburg State Opera (where he gave the world première of Schnittke's ballet *Peer Gynt* in 1989).

Eri Klas has conducted symphony orchestras in 25 countries all over the world. In 1991 he was appointed chief conductor of the Aarhus Symphony Orchestra in Denmark. This is his fourth BIS recording.

Matti Salmisen (s. 1945) tie turkulaisen lapsikuoron seitsemänvuotiaasta poika-sopraanosta maailman suurimpien oopperatalojen juhlituksi bassoksi on ollut pitkä, mutta suora. Hänen ollessaan 13-vuotias hänen äänensä putosi ”kellarin puolelle”, mutta nuoren basson aines havaittiin heti ainutlaatuiseksi. Häivähdys tulevasta urasta näkyi jo lapsena: pitkä ja kirkasääninen sopraano oli oitis valittu Tiernapoikien Herodekseksi, kuninkaaksi.

Matti Salminen jatkoi lauluopintoja Helsingissä, ja rahoitti ne esiintymällä tangolaulajana ravintoloissa — salanimellä. Opettajansa Lea Piltin kehotuksesta Salminen meni Suomen Kansallisoopperan koelauluun 21-vuotiaana vuonna 1966, ja hänet kiinnitettiin kuoroon. Turun oopperayhdistyksen produktioissa hän sai laulaa ensimmäiset oopperaroolinsa.

Saatuaan lisäoppia Matti Lehtiseltä Matti Salminen tuli toiseksi vuoden 1969 Lappeenrannan laulukilpailuissa, ja saamansa valtion taiteilija-apurahan turvin hän pääsi opiskelemaan Düsseldorfin sekä Luigi Riccin luokse Roomaan. Onnekas yhteensattuma vei nuoren basson *Don Carlos* -oopperan Filip II:ksi Suomen Kansallisoopperan lavalle, ja menestys johti uusiin rooleihin. Vuonna 1970 seurasi *Aidan* ylipappi Ramfis Helsingin jäähallin suurproduktiossa, jossa Amonasroa laulanut Tom Krause järjesti hänelle heti koe-esiintymisen samassa roolissa Hampurin valtioneopperassa. Vanhemman kollegan Martti Talvelan henkisellä tuella debyytti onnistui, ja pian seurasivat kutsut myös Stuttgartin *Don Giovanni*n Komtuuriksi sekä monien muiden talojen koelauluun. Useista tarjouksista Matti Salminen valitsi vuonna 1972 uudeksi kotikaupungikseen Kölnin, mikä merkitsi myös saksan kielen opettelua. Ensiesiintyminen Milanon La Scalassa seurasi vuonna 1973, Lontoon Kuninkaallisessa Oopperassa Covent Gardenissa vuotta myöhemmin. Vuodesta 1976 hän on laulanut Bayreuthin Wagner-juhliilla ja vuodesta 1981 jatkuvasti New Yorkin Metropolitanissa. Nykyään Matti Salmisella on kiinnitys Zürichin oopperaan sekä vakituinen vierailusopimus Berliinin Deutsche Operin, Wienin Valtioneopperan, Baijerin Valtioneopperan (München), Hampurin Valtioneopperan sekä Metropolitanin kanssa, minkä lisäksi hän esiintyy vierailijana joka puolella maailmaa. Ooppera-esitysten lisäksi hän laulaa jatkuvasti myös orkesterisolistina.

Kotimaassaan Matti Salmista tullaan kuulemaan useammin, kun Suomen Kansallisoopperan uusi talo vuonna 1993 on valmistunut. Savonlinnan Oopperajuhlilla hän on esiintynyt aina vuodesta 1967 lähtien, ensin *Fidelio* kuorossa, sitten *Taikauihun* Haarniskoituna ja pian kaikissa juhlien suurissa bassorooleissa. Savonlinna on keskellä lumoavinta suomalaista järvimaisemaa — ja siellä Matti Salminen viettää myös kesälomansa, pienessä saunamökissä, järven rannalla.

Tälle levyilleen Matti Salminen on valinnut aarioita keskeisistä ja rakkaimmista oopperarooleistaan. Joitakin niistä hän on laulanut satoja kertoja, joitakin ei vielä kertaakaan. Matti Salminen on ääneltään ns. vakava eli seriöösi basso, jonka roolit hänen mukaansa ovat ”joko piruja tai pappeja tai sitten kuninkaita — kun tenorit ovat ensirakastajia”. Hän kertoo itse tämän levyn rooleista ja aarioista:

”Joka ainoa bassolaulajaksi opiskeleva laulaa *Taikauihun* Sarastron aarioita jo kolmannella laulutunnilla, mikä on kyllä virhe! Kun lähdin Suomesta vuonna 1972 Kölniin, minun ensimmäinen tehtäväni oli Sarastro uudessa produktiossa, jonka ohjaajana oli Jean-Pierre Ponnelle ja kapellimestarina István Kertesz. Koska en vielä osannut saksaa, dialogit eivät tahtoneet sujua. Ohjaaja alkoi jo hermostua, mutta kapellimestari huusi orkesterisyvennyksestään kimeällä äänellään: ’Anna sen pojan olla. Se laulaa ihan hyvin!’ Savonlinnassa olen saanut laulaa Sarastroa August Everdingin ohjauksessa Martti Talvelan jälkeen jo 70-luvulta lähtien, ja eri puolilla maailmaa esityskertoja Sarastron vaatteissa on tullut jo... ei paljon kolmesta sadasta puutu.

”Osminin roolin tein ensimmäistä kertaa Kölnissä, ja ohjaajana oli jälleen Ponnelle. Seuraavankin kerran oli sama ohjaaja, kun *Ryöstö seraljista* tehtiin Zürichissä osana Ponnellen suurta Mozartin oopperoiden sarjaa; kapellimestarina oli silloin Nicolaus Harnoncourt, joka puhuttelee omaperäisellä, positiivisella musiikin kielellään minua paljon läheisemmin kuin moni muu — eli minä pidän sellaisesta musisoinnista. Ja kun oli tehnyt Ponnellen kanssa viisi viikkoa töitä lavalla, voi lähteä esittämään roolia lyhyelläkin varoitusajalla minne tahansa.

”Ludwig van Beethovenin *Fidelio*-oopperassa esiinnyin ensimmäisen kerran Savonlinnan Oopperajuhlien kuorossa vuonna 1967, sitten toisen vangin osassa

1969. Yksi ympyrä urallani sulkeutuu vuonna 1992, kun laulan Roccon osan Savonlinnan Oopperajuhlien uudemman historian 25-vuotisjuhlaproduktiossa — siis 25 vuotta myös oman ensimmäisen esiintymiseni jälkeen — jonka ohjaa August Everding. Rocco on yksi keskeisistä rooleistani, jota olen laulanut joka puolella maailmaa, Metropolitanissa Otto Schenkin ohjauksessa, Los Angelesissa, Hampurissa, Berliinissä, Münchenissä ja viimeksi Zürichin uudessa produktiossa.

”Verdin *Macbethin* Bancon roolia en ole koskaan näyttämöllä tehnyt, mutta tämä aaria kuuluu myös jo opiskeluaajan bassorepertuaariin. Se on aitoa verismäiä, bassolle sävellettyä musiikkia parhaimmillaan. Mielelläni sen joskus tekisin kokonaankin, samoin kuin *Simon Boccanegran* Fiescon, joka myöskään ei vielä ole tullut minua vastaan, vaikka jo opiskeluaikoina sen opettelin.

”*Don Carloksen* Filip II:n rooliin liittyy paljon mieluisia muistoja. Olin vuoden 1969 syksyllä opiskelemassa valtion apurahan turvin kolme kuukautta Roomassa Luigi Riccin luona, ja palasin sieltä Kansallisoopperaan kuorolaulajaksi. Viisi päivää paluuni jälkeen oli ohjelmassa *Don Carlos*, ja kävi niin että Filipin osan esittäjä sairastui äkisti. Kapellimestari Ulf Söderblom tuli sitten kysymään, että mitä minä siellä Roomassa olen opiskellut. Luettelitin sitten rooleja ja Filip kuului tietysti niihin. Söderblom kysyi, että onnistuisiko viiden päivän kuluttua Filip, ja minä tietenkin nuorena miehenä, 24-vuotiaana yltiöpäänä ajattelin, että eihän siinä mitään menetä. Esitys onnistui, arvostelut olivat erinomaiset, ja Kansallisoopperan ja minun välillä syntyi läheinen suhde, mikä merkitsi heti useiden roolien, mm. Saraston laulamista.

”Rossinin *Sevillan parturin* Don Basilion pääsin laulamaan jo opiskeluaikanani Sibelius-Akatemian oopperaluokan produktiossa, jota esitimme myös Kansallisoopperan lavalle ja muuallekin, pianon säestyksellä. Kansallisoopperassa *Parturi* oli sitten kuoroaikoinani talon suosituimpia teoksia jo yksin nimiosan laulaneen Usko Viitasen ansiosta. Aarne Vainio teki Basilion, ja minä katselin siellä kulisseyssä. Monet laskevat Basilion pelleksi niin kuin Osmininkin, mutta minä olen eri mieltä — niissä on paljon syvempiä ulottuvuuksia.

”*La Bohèmen* nuoren filosofin Collinen roolin olin opetellut Roomassa Riccin kanssa, ja lavalla tein sen ensimmäisen kerran toisena Kölnin-vuoteni Claus-

Helmuts Dresen ohjauksessa, Nello Santin johdolla. Tärkeintä roolissa on juuri tämä viitta-aaria, jossa Colline myy talvitakkinsa keskellä kylmää talvea, saadakseen muiden kanssa kerätyksi rahaa Mimin lääkkeiden hankkimiseen. Ricciltä ja Santilta sain Puccinin autenttisia neuvoja, esimerkiksi siitä, miten tämän pienen aarian rubatot pitää laulaa.

”Tšaikovskin *Jevgeni Onegin* -oopperan ruhtinas Greminin rooli on hyvin lyhyt, siihen kuuluu vain muutama tahti ennen aariaa ja muutama tahti sen jälkeen, mutta se on oopperassa erittäin tärkeä. Vuonna 1976 sain tehdä Greminin Götz Friedrichin loistavassa produktiossa Zürichissä, kapellimestarina oli nykyinen Hampurin valtionoopperan ylikapellimestari Gerd Albrecht. Viimeksi olen tehnyt tätä roolia samassa talossa vuoden 1991 keväällä August Everdingin ohjauksessa, vanhan herran Ferdinand Leitnerin johdolla.

”Dalandin roolin Wagnerin *Lentävästä hollantilaisesta* esitin ensimmäisen kerran toisena vuotenani Kölnissä — olin talossa kahdeksan vuotta ja tein lukemattoman määrän rooleja. Vuonna 1978 sain tehdä roolin Bayreuthissa Harry Kupferin ohjauksessa, joka edelleenkin on yksi myönteisimpiä elämyksiäni oopperalavalla. Tuosta produktiosta oltiin monta mieltä, mutta Kupferin näkemys kokonaistaideteoksesta ja se tapa jolla hän eri henkilöt lavalle loi, olivat ainutlaatuisia. Persoonallisuuksia selkiinnytettiin mm. ilmeillä ja kävelytyyleillä. Produktio säilyi Bayreuthissa muistaakseni seitsemän vuotta, ja minä lauloin jokaisen esityksen, vaikka muiden osien esittäjät vaihtuivat. Mutta ensimmäisten harjoitusten totaalin valu kesti loppuun asti. Viimeisimmän Dalandin tein Everdingin ohjauksessa Metropolitanissa vuonna 1990. Tätä roolia teen erittäin mielelläni, siinä on jotakin, josta todella pidän: sen voi tehdä joko Harald Hirmuisena tai pikkukylän liikemiehenä — molemmat ovat kuitenkin valmiit myymään jopa tyttärensä.

”Richard Straussin *Die schweigsame Frau* -oopperan Sir Morosusin roolissa on paljon nuotteja, ala-desistä ylä-gisiin asti, mutta oopperan loppu on yksi kauneimpia basso-osia, mitä koskaan on sävelletty. Teosta esitetään hyvin harvoin, sillä se on vaativuudessaan hyvin vaikea miehittää — se on todellista oopperanautiskelijan musiikkia. Vuonna 1977 sain erinomaisen ohjauksen rooliin

Kölnissä, talon silloiselta pääohjaajalta Hans Neugebauerilta, ja kapellimestarina oli Marek Janowski, jonka kanssa olen sittemmin tehnyt mm. Wagnerin *Nibelungenin sormusta*. Morosus on vanhapoika merikapteeni, jonka veljenpoika yrittää naittaa nuorelle tytölle. Oopperassa on paljon kovaäänisiä kohtauksia, mutta Morosus rakastaa rauhaa ja laulaakin oopperan lopuksi: 'Kuinka kaunisti onkaan musiikki, mutta vasta kun se on loppu'."

Tero-Pekka Henell

Lahti on n. 100 000 asukkaan moderni urheilun, kulttuurin, teollisuuden ja kaupan keskus 100 km pohjoiseen Helsingistä. Lahtea halkaisevat jääkaudella syntyneet mahtavat harjut, ja viehättävän vivahteensa kaupunkikuvaan antaa sekä kesällä että talvella kaunis Vesijärvi. Lahden kansainvälinen urheilukeskus on maailman hienoimpia hiihdon ja mäkihypyn areenoita, ja jalkapallon mestarijoukkue Kuusysi on tunnettu myös kansainvälisillä kentillä. Joka vuosi elokuussa järjestetään Lahden kansainvälinen Urkuviikko, joka on yksi tunnetuimmista urkufestivaaleista. Kaupunki tunnetaan myös kansainvälisestä Julistebiennalestaan ja Mukkulan kansainvälisestä kirjailijakokouksesta.

Lahden kaupunginorkesteri perustettiin vuonna 1949 vaalimaan vuonna 1910 toimintansa aloittaneen Lahden Musiikinystävien orkesterin perinteitä. Viime vuosina orkesteri on noussut yhdeksi Pohjoismaiden merkittävimmistä. Kapellimestareidensa Osmo Vänskän (päävierailija 1985-88, taiteellinen johtaja 1988-) ja Ulf Söderblomin (taiteellinen johtaja 1985-88, päävierailija 1988-1991) johtamien levytysten ansiosta orkesteri on saanut myös laajaa kansainvälistä tunnustusta; erityisesti Jean Sibeliuksen viulukonsertton alkuperäisversion ensilevytys (BIS-CD-500) on saavuttanut menestystä. Aiemmilla levyillään orkesteri esittää Crusellin (BIS-CD-345) ja Ahon (BIS-CD-396) musiikkia; Joonas Kokkosen orkesterimusiikin kokonaislevytys on yksi Suomen suurimpia levyhankkeita (BIS-CD-468, 485, 498, 508, 528).

Lahden kaupunginorkesteri konsertoi viikoittain Lahden Konserttitalossa (arkkitehdit Heikki ja Kaija Sirén, 1954) ja Ristinkirkossa (Alvar Aalto, 1978), jossa tehdään kaikki levytykset. Orkesteri esiintyy myös Lahden kansainvälisellä Urkuviikolla sekä Lahden oopperaesityksissä.

Eri Klas syntyi Tallinnassa vuonna 1939 tunnettuun musiikkiperheeseen. Hän valmistui Tallinnan musiikkikorkeakoulusta viulistiksi, kuoronjohtajaksi ja lyömäsoittajaksi ja työskenteli sitten kuusi vuotta Viron Radion sinfoniaorkesterissa, minkä jälkeen hän päätti jatkaa kapellimestarin opintoja Leningradin konservatoriossa Nikolai Rabinovitšin johdolla. Klasin ”musiikillisenä kummisetänä” oli David Oistrach, jonka ansiosta hänet nimitettiin Moskovan Bolsoi-oopperan varakapellimestariksi. Kymmenen vuoden työkentelynsä aikana hän johti myös oopperan monilla ulkomaankiertueilla.

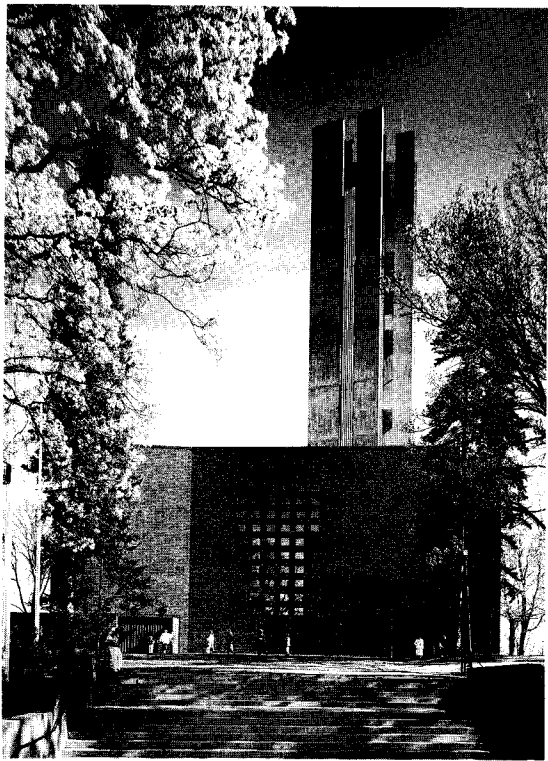
Vuonna 1964 Eri Klas debytoi Tallinnan Estonia-teatterissa, jossa hän on työskennellyt siitä lähtien, vuodesta 1975 ylikapellimestarina ja taiteellisena johtajana. Tukholman Kuninkaallisen oopperan ylikapellimestarina hän toimi 1986-1990. Vierailtuaan säännöllisesti Suomen Kansallisoopperassa hänet kiinnitettiin talon päävierailija-kapellimestariksi vuonna 1990. Myös Hampurin Valtiooopperassa hän vierailee säännöllisesti, ja hän johti siellä mm. Schnittken *Peer Gynt* -baletin kantaesityksen vuonna 1989.

Sinfoniaorkestereita Eri Klas on johtanut 25 maassa, Pohjoismaiden lisäksi mm. Keski-Euroopassa (mm. Berliinin, Hampurin ja Münchenin ja Rotterdamin Filharmonikot), Yhdysvalloissa (Los Angelesin Filharmonikot, Baltimoren, Cincinnatin ja Indianapolisin sinfoniaorkesteri), Neuvostoliitossa ja Australiassa. Vuonna 1991 Eri Klas nimitettiin Aarhusin sinfoniaorkesterin ylikapellimestariksi.

BIS-levy-yhtiölle Eri Klas on levyttänyt Tukholman filharmonikkojen ja Malmön sinfoniaorkesterin kanssa Alfred Schnittken musiikkia (BIS-CD-477, 487, 517).

Matti Salminen and Eri Klas

The Church of the Cross (Ristinkirkko), Lahti
(architect: Alvar Aalto)

Matti Salminens Weg (geb. 1945) vom 7-jährigen Sopransänger in einem Kinderchor in Turku zu einem gefeierten Baß der größten Opernhäuser war lang, aber direkt. Mit 13 Jahren fiel seine Stimme „in den Keller“, aber die junge Baßstimme erkannte man bereits als einzigartig. Einen Schimmer der kommenden Karriere sah man schon als Kind: der lange und klare Sopran wurde sofort zum König Herodes im traditionellen Weihnachtsspiel der Sternsinger auserwählt.

Matti Salminen führte sein Gesangsstudium in Helsinki fort und finanzierte das Studium durch Auftritte als Tangosänger in Restaurants — unter einem Decknamen. Auf Anraten seiner Lehrerin Lea Piltti meldete sich Salminen als 21-jähriger zum Probefingen der Finnischen Nationaloper im Jahre 1966 und wurde im Chor aufgenommen. Bei Produktionen des Opernvereins von Turku sang er seine ersten Opernrollen.

Nach weiteren Studien unter Matti Lehtinen wurde Matti Salminen Zweiter beim Gesangswettbewerb in Lappeenranta 1969. Mit Hilfe eines staatlichen Künstlerstipendiums kam er zum Studium nach Düsseldorf und zu Luigi Ricci in Rom. Durch ein glückliches Zusammentreffen erhielt der junge Baß die Rolle des Philipp II. in der Oper *Don Carlos* in der Finnischen Nationaloper und deren Erfolg brachte ihm neue Rollen ein. 1970 folgte die Rolle des Priesters Ramfis in *Aida* bei einer Großproduktion in der Eishalle in Helsinki. Der dort als Amonasro aufgetretene finnische Bariton Tom Krause verhalf ihm anschließend gleich zu einem Probeauftritt an der Hamburger Staatsoper in der gleichen Rolle. Durch die psychische Unterstützung seines älteren Kollegen Martti Talvela wurde das Debüt zum Erfolg und bald darauf folgten Einladungen nach Stuttgart zur Rolle des Komtur in *Don Giovanni* und zu Probeauftritten in vielen anderen Opernhäusern. Unter verschiedenen Angeboten wählte Matti Salminen 1972 Köln als seine neue Wahlheimat, was gleichzeitig das Studium der deutschen Sprache bedeutete. Der erste Auftritt in der Mailänder Scala war im Jahre 1973, ein Jahr später folgte die Londoner Königliche Oper Covent Garden. Ab 1976 hat Matti Salminen bei den Wagnerfestspielen in Bayreuth gesungen und ab 1981 fortwährend an der Metropolitan in New York. Gegenwärtig ist Matti Salminen an der Züricher Oper verpflichtet und hat außerdem feste Gastverträge mit der Deutschen Oper Berlin,

der Wiener Staatsoper, der Bayerischen Staatsoper München, der Hamburger Staatsoper und der Metropolitan Oper. Weiterhin tritt er als Gastsänger überall in der ganzen Welt auf. Zusätzlich zu den Opernauftritten singt er auch als Orchestersolist.

In seiner Heimat Finnland wird man Matti Salminen 1993 nach Fertigstellung des Neubaus der Finnischen Nationaloper öfters zu hören bekommen. Seit 1967 ist er bei den Opernfestspielen in Savonlinna dabei gewesen, zuerst im Chor des *Fidelio*, dann als Geharnischter in der *Zauberflöte* und bald darauf in allen großen Baßrollen der Festspiele. Savonlinna liegt inmitten einer der bezauberndsten finnischen Seenlandschaften. In Finnland gibt es mehr als 180.000 Seen und hier verbringt Matti Salminen auch seinen Sommerurlaub, am Ufer eines Sees, in einem kleinen Saunahäuschen.

Für diese Platte hat Matti Salminen Arien seiner wichtigsten und liebsten Opernrollen ausgewählt. Einige davon hat er schon hunderte Male gesungen, einige noch nie. Matti Salminen ist von der Stimme her ein sogenannter ernster oder seriöser Baß, dessen Rollen laut ihm „entweder Teufel oder Priester oder dann Könige sind — während die Tenore die Liebhaber sind“. Er erzählt selbst über die Rollen und Arien dieser Platte:

„Jeder Gesangsstudent der Baßstimme singt bereits in seiner dritten Gesangsstunde die Arien des Sarastro aus der *Zauberflöte*, was ein Fehler ist! Als ich 1972 von Finnland nach Köln kam, war meine erste Aufgabe der Sarastro in einer neuen Produktion, unter Regie von Jean-Pierre Ponnelle und István Kertesz als Dirigent. Da ich noch kein Deutsch konnte, wollten die Dialoge nicht klappen. Der Regisseur wurde schon nervös, als der Dirigent aus seinem Orchestergraben mit schriller Stimme heraufrief: „Laß’ den Jungen nur, der singt ganz gut!“ In Savonlinna habe ich den Sarastro nach Martti Talvela bereits ab den 70er Jahren unter der Regie von August Everding gesungen und verschiedene Auftritte im Kostüm des Sarastro waren bereits schon... sicher nicht viel weniger als dreihundert.

„Die Rolle des Osmin hatte ich das erste Mal in Köln, wieder unter der Regie von Ponnelle. Auch beim nächsten Mal war es der gleiche Regisseur, als in Zürich die *Entführung aus dem Serail* als Teil einer großen Mozart Opernserie von

Ponnelle aufgeführt wurde; Dirigent war damals Nicolaus Harnoncourt, der mich durch seine ursprüngliche, positive Musiksprache viel mehr anspricht als viele andere — mir gefällt diese Art des Musizierens. Nachdem ich mit Ponnelle fünf Wochen lang Bühnenarbeit gemacht hatte, kann man diese Rolle auch nach nur kurzer Warnzeit überall aufführen.

„In der **Fidelio**-Oper von Ludwig van Beethoven bin ich das erste Mal 1967 im Chor der Savonlinna Opernfestspiele aufgetreten, dann in der Rolle des zweiten Gefangenen 1969. Ein Kreis meiner Karriere schließt sich, wenn ich 1992 den Teil des Rocco bei den Savonlinna Opernfestspielen als 25-jährige Jubiläumsproduktion unter der Regie von August Everding singe; also 25 Jahre nach meinem eigenen ersten Auftritt. Rocco ist eine meiner zentralsten Rollen, die ich überall gesungen habe, an der Metropolitan unter Otto Schenk, in Los Angeles, Hamburg, Berlin, München und zuletzt in einer Neuaufführung in Zürich.

„Die Rolle des Banco in Verdis **Macbeth** habe ich nie auf der Bühne gesungen, aber diese Arie hat schon während meiner Studienzeit zu meinem Baßrepertoire gehört. Das ist wahrer Verismus, beste für Baßstimme geschriebene Musik. Den würde ich gerne mal gesamt aufführen, ebenso wie das Fiesco von **Simone Boccanegra**, daß mir auch noch nicht begegnet ist, obwohl ich es schon während des Studiums gelernt habe.

„Mit der Rolle des Philipp II. des **Don Carlos** sind viele liebe Erinnerungen verknüpft. Im Herbst 1969 studierte ich durch ein staatliches Stipendium drei Monate bei Luigi Ricci in Rom und kam von dort als Chorsänger an die Nationaloper zurück. Fünf Tage nach meiner Rückkehr stand **Don Carlos** auf dem Programm und der Darsteller des Philipp II. erkrankte plötzlich. Der Dirigent Ulf Söderblom fragte mich, was ich in Rom studiert hätte. Ich zählte ihm die Rollen auf, und die des Philipp II. gehörte natürlich auch dazu. Söderblom fragte mich, ob die Rolle in fünf Tagen zu lernen sei, und ich, als fanatischer 24-jähriger, dachte, daß ich dabei nichts verliere. Die Aufführung glückte, die Kritiken waren ausgezeichnet und zwischen der Nationaloper und mir begann eine nahe Verbindung, die sofort neue Rollen, unter anderen die des Sarastros zur Folge hatte.

„Den Don Basilio in Rossinis *Barbier von Sevilla* konnte ich schon während meiner Studienzeit bei einer Aufführung der Opernklasse der Sibelius-Akademie singen. Wir führten ihn auch in der Nationaloper und an anderen Stellen, mit Klavierbegleitung, auf. Der *Barbier* gehörte seit meiner Chorzeit zu den beliebtesten Werken der Nationaloper, was schon allein der Verdienst von Usko Viitanen, der in der Titelrolle gesungen hatte, war. Aarne Vainio war der Basilio und ich beobachtete in den Kulissen. Viele machen aus dem Basilio, wie auch dem Osmin einen Clown, aber ich bin da anderer Ansicht — ihre Rollen haben eine viel tiefere Tragweite.

„Die Rolle des jungen Philosophen Colline in *La Bohème* hatte ich schon unter Ricci in Rom einstudiert. Auf der Bühne sang ich sie das erste Mal in meinem zweiten Kölner Jahr unter der Regie von Claus-Helmut Drese und dem Dirigent Nello Santi. Das wichtigste bei dieser Rolle ist gerade die Mantel-Arie, als Colline seinen Mantel mitten im kältesten Winter verkauft, um mit den anderen Geld zu sammeln für Mimis Medikamente. Von Ricci und Santi bekam ich Puccinis authentischen Rat, wie zum Beispiel die Rubatos dieser kurzen Aria zu singen seien.

„In Tschaikowskys Oper *Eugen Onegin* ist die Rolle des Grafen Gremin sehr kurz. Dazu gehören nur ein paar Takte vor und ein paar Takte nach der Arie, was aber in der Oper sehr wichtig ist. 1976 konnte ich den Grafen Gremin in einer glanzvollen Produktion von Götz Friedrich in Zürich singen, Dirigent war der heutige Leiter der Hamburger Staatsoper Gerd Albrecht. Zuletzt habe ich diese Rolle im Frühjahr 1991 im gleichen Haus unter der Regie von August Everding und der Leitung des alten Herrn Ferdinand Leitner aufgeführt.

„Die Rolle des Daland in Wagners *Fliegendem Holländer* führte ich das erste Mal in meinem zweiten Jahr in Köln auf — ich war acht Jahre im Haus und sang eine unzählige Menge von Rollen. 1978 hatte ich diese Rolle in Bayreuth unter der Leitung von Harry Kupfer, was immer noch eine meiner positivsten Erfahrungen auf der Opernbühne ist. Man war verschiedener Meinung über diese Produktion, aber Kupfers Auffassung des Gesamtkunstwerks und die Art, wie er verschiedene Personen auf der Bühne schuf, waren einzigartig. Persönlichkeiten wurden unter

anderem durch Mimik und Gangart ausgedrückt. Wenn ich mich recht erinnere wurde die Produktion in Bayreuth während sieben Jahren beibehalten und ich habe jede Aufführung gesungen, obwohl sich die Darsteller der anderen Rollen änderten. Der totale Guß der ersten Proben dauerte jedoch an bis zum Schluß. Den letzten Daland sang ich 1990 an der Metropolitan unter der Leitung von Everding. Diese Rolle habe ich sehr gern gesungen. Sie hat etwas, was mir sehr gefällt: sie läßt sich als Harald der Schreckliche, oder Dorfkaufmann darstellen — beide sind jedoch gleichermaßen bereit, sogar ihre eigene Tochter zu verkaufen.

„Die Rolle des Sir Morosus in *Die schweigsame Frau* von Richard Strauß hat viele Töne, vom unteren Des bis zum oberen Gis. Der Schluß der Oper ist aber eines der schönsten Baßstücke, die jemals geschrieben wurden. Das Werk wird nur selten aufgeführt, da es sehr anspruchsvoll und sehr schwer zu besetzen ist — es ist eine Musik für den wahren Opernliebhaber. 1977 bekam ich eine einzigartige Leitung für die Rolle in Köln, von dem damaligen Hauptregisseur Hans Neugebauer und dem Dirigenten Marek Janowski, mit dem ich später Wagners *Ring des Nibelungen* gemacht habe. Morosus ist ein unverheirateter Kapitän, dessen Neffe ihn mit einem jungen Mädchen verheiraten will. In der Oper sind sehr laute Stellen, aber Morosus liebt die Ruhe und singt zum Schluß der Oper: ‚Wie schön ist doch die Musik, aber wie schön erst, wenn sie vorbei ist.‘ “

Tero-Pekka Henell

Lahti ist eine Stadt mit rund 100 000 Einwohnern, ein modernes Zentrum des Sports, der Kultur, der Industrie und des Handels, 100 Kilometer nördlich der finnischen Hauptstadt Helsinki gelegen. Das Gebiet von Lahti wird von mächtigen Moränen durchschnitten; eine reizende Note im Stadtbild bringt sommers wie winters der schöne Vesijärvi-See ein. Das internationale Sportzentrum von Lahti ist ständig Schauplatz großer Wettkämpfe. Alljährlich findet im August in Lahti die internationale Orgelwoche statt, die zu den bekanntesten Orgelfestspielen der Welt gehört. Die Stadt ist auch durch die Internationale Biennale für Poster und die Internationale Mukkula-Schriftstellerkonferenz bekannt.

Das **Symphonieorchester Lahti** wurde 1949 gegründet um die Traditionen des 1910 von der Gesellschaft der Musikfreunde Lahtis gegründeten Orchester auf-

rechtzuerhalten. In späteren Jahren entwickelte sich das Orchester zu einem der besten in Skandinavien. Seine Aufnahmen unter der Leitung von Osmo Vänskä (Hauptgastdirigent 1985-88, Chefdirigent seit 1988) und Ulf Söderblom (Chefdirigent 1985-88, Hauptgastdirigent 1988-91) brachten dem Orchester internationalen Ruhm, nicht zuletzt durch die Erstaufnahme der Urfassung von Sibelius' *Violinkonzert* (BIS-CD-500). Auf früheren CD spielte das Orchester Musik von Crusell (BIS-CD-345) und Kalevi Aho (BIS-CD-396). Die Gesamtaufnahme von Joonas Kokkonens Orchesterschaffen durch dieses Orchester (BIS-CD-468, 485, 498, 508 und 528) ist eines der größten Phonogrammvorhaben Finnlands.

Das Symphonieorchester Lahti bringt wöchentliche Konzerte im Konzerthaus Lahti (Architekten Heikki und Kaija Sirén, 1954) und in der Ristinkirkko (Kreuzkirche, Alvar Aalto 1978), in der auch sämtliche Aufnahmen gemacht wurden. Das Orchester erscheint auch bei der Orgelwoche Lahti und bei Opernaufführungen in der Stadt.

Eri Klas wurde 1939 in eine bekannte Musikerfamilie geboren. Er machte seinen Abschluß an der Musikhochschule in Tallinn als Violinist, Chorleiter und Schlagzeuger und arbeitete anschließend sechs Jahre beim estischen Radiosymphonieorchester. Danach beschloß er seine Studien als Orchesterleiter in Leningrad unter Nikolai Rabinowitsch fortzusetzen. David Oistrakh war sein „musikalischer Pate“, durch den er zum stellvertretenden Dirigenten der Moskauer Bolschoi-Oper ernannt wurde. Während seiner zehnjährigen Tätigkeit hat er die Oper auch auf vielen Auslandsreisen geleitet.

1964 hatte Klas sein Debüt im Estonia-Theater Tallinn, wo er seit der Zeit arbeitet, ab 1975 als erster Dirigent und künstlerischer Leiter. In den Jahren 1986-1990 fungierte er als erster Dirigent der Königlichen Oper in Stockholm. In der Finnischen Nationaloper war er regelmäßig zu Gast; 1990 wurde er zu ihrem Gastdirigenten ernannt. Er ist auch regelmäßig in der Hamburger Staatsoper zu Gast und hat dort im Jahre 1989 die Erstaufführung von Schnittkes Ballett *Peer Gynt* dirigiert.

Eri Klas hat in 25 Ländern Symphonieorchester geleitet. 1991 wurde er zum Chefdirigenten des Symphonieorchesters in Aarhus ernannt. Für die BIS-Plattengesellschaft hat er Musik von Alfred Schnittke mit den Stockholmer Philharmonikern und dem Symphonieorchester Malmö aufgenommen (BIS-CD-477, 487, 517).

L'avancement de **Matti Salminen** (1945-), d'un soprano de sept ans dans un chœur d'enfants à Turku à une basse célèbre dans les plus grandes maisons d'opéra du monde, a été long mais direct. Lorsqu'il eut 13 ans, sa voix mue, tombant jusqu'à la basse mais elle fut immédiatement jugée comme unique. La promesse de sa carrière future était déjà évidente dans son enfance: ce soprano élancé chantant comme un pinson fut choisi sur-le-champ pour interpréter le roi Hérode dans *Tiernaopajat* (un jeu de Noël finlandais traditionnel).

Matti Salminen continua son entraînement vocal à Helsinki; il le finança en chantant des tangos dans des restaurants — sous un nom d'emprunt. Encouragé par son professeur Lea Piltti, Salminen passa les auditions de l'Opéra National Finlandais en 1966 et fut accepté comme choriste. Il chanta ses premiers rôles d'opéra dans des productions de la société d'opéra de Turku.

Après des études additionnelles avec Matti Lehtinen, Matti Salminen se classa deuxième au concours de chant de Lappeenranta en 1969 et, grâce à une bourse du conseil des arts, il étudia d'abord à Dusseldorf puis à Rome avec Luigi Ricci. Une heureuse coïncidence mit la jeune basse sur la scène de l'Opéra National Finlandais comme Philippe II dans *Don Carlo* où son succès lui amena d'autres rôles. En 1970, il chanta le grand prêtre Ramphis dans une grande production d'*Aïda* à la patinoire d'Helsinki où Tom Krause, le baryton finlandais qui chantait Amonasro, arrangea immédiatement un test pour lui dans le même rôle à l'Opéra National de Hambourg. Encouragé par son collègue aîné Martti Talvela, Salminen eut du succès et il fut ensuite rapidement invité à chanter Il Commendatore dans *Don Giovanni* à Stuttgart et à auditionner pour de nombreuses autres maisons d'opéra. Après avoir reçu plusieurs offres, Matti Salminen choisit de s'établir à Cologne en 1972, ce qui lui fit apprendre l'allemand. Il fit ses débuts à La Scala de Milan en 1973 et au Covent Garden de Londres l'année suivante. Il participe au festival de Bayreuth depuis 1976 et, depuis 1981, on l'entend fréquemment à l'Opéra Métropolitain de New York. Matti Salminen a récemment été engagé par l'Opéra de Zurich et il est régulièrement invité par l'Opéra Allemand de Berlin, l'Opéra National de Vienne, l'Opéra National Bavarois (Munich), l'Opéra National de Hambourg et l'Opéra Métropolitain en plus de se produire partout dans le monde dans des opéras ou comme soliste avec orchestre.

Matti Salminen sera entendu plus souvent en Finlande lorsque la nouvelle maison d'opéra de l'Opéra National Finlandais sera achevée en 1993. Il a participé chaque année au festival d'opéra de Savonlinna depuis 1967, d'abord en tant que choriste dans *Fidelio*, puis comme un des gardes dans *La Flûte enchantée* et finalement dans tous les grands rôles de basse du festival. Savonlinna est une ville située dans un des plus beaux paysages lacustres de la Finlande (qui compte plus de 180,000 lacs) et c'est là, dans un petit chalet avec sauna, sur le bord du lac, que Matti Salminen passe ses vacances d'été.

Pour cet enregistrement, Matti Salminen a choisi des arias de ses rôles préférés les plus importants. Il en a chanté quelques-uns des centaines de fois, d'autres pas encore. Sa voix de basse est qualifiée de "grave, sérieuse", destinée aux rôles de "diables ou prêtres ou rois — alors que les ténors sont les principaux amants". Il décrit lui-même ainsi les rôles et les arias sur ce disque:

"Tout le monde qui étudie pour devenir basse chante les arias de Sarastro de *La Flûte enchantée* à sa troisième leçon déjà, ce qui est évidemment mauvais! Lorsque j'ai quitté la Finlande pour Cologne en 1972, mon premier rôle fut Sarastro dans une nouvelle production de Jean-Pierre Ponnelle dirigée par István Kertész. Comme je ne parlais pas encore l'allemand, les dialogues ne marchèrent pas très bien. Le metteur en scène commençait déjà à s'irriter mais le chef d'orchestre lança d'une voix très perçante de la fosse d'orchestre: "Laissez le garçon tranquille. Il chante si bien!" A Savonlinna, j'ai pris la relève de Martti Talvela pour Sarastro dans la production d'August Everding dans les années 1970 déjà et, dans différentes parties du monde, j'ai porté la tunique de Sarastro... près de trois cents fois.

J'ai commencé à interpréter le rôle d'Osmin à Cologne, encore dans la mise en scène de Ponnelle. La fois suivante fut à Zurich, toujours avec le même metteur en scène, dans le cadre de la grande série des opéras de Mozart par Ponnelle; le chef était alors Nicolaus Harnoncourt qui communique avec moi dans son langage musical positif individuel beaucoup plus intimement que bien d'autres — j'aime cette sorte de musicalité. Après avoir été Osmin sur cette scène pendant cinq semaines avec Ponnelle, je pouvais jouer le rôle n'importe où ailleurs à très court préavis.

Ma première participation à *Fidelio* de Beethoven fut comme membre du Chœur du festival d'opéra de Savonlinna en 1967, puis dans le rôle du second prisonnier en 1969. Un cercle sera complété dans ma carrière en 1992 lorsque je chanterai Rocco dans la production d'August Everding pour le 25e anniversaire du festival d'opéra de Savonlinna dans sa forme présente — ainsi 25 ans après ma première participation personnelle à l'opéra. Rocco est un de mes rôles les plus centraux et je l'ai chanté partout dans le monde, dans la production d'Otto Schenk au Met, à Los Angeles, Hambourg, Berlin, Munich et finalement dans une nouvelle production à Zurich.

Je n'ai jamais joué Banquo dans *Macbeth* de Verdi sur scène mais cette aria appartient au répertoire de basse de mes années d'études. J'aimerais chanter le rôle en entier un bon jour; c'est aussi le cas de Fiesco dans *Simone Boccanegra* que je n'ai pas chanté non plus bien que je l'aie étudié et appris.

Le rôle de Philippe II dans *Don Carlo* me rappelle beaucoup de bons souvenirs. En automne 1969, j'ai étudié pendant trois mois avec Luigi Ricci à Rome grâce à une bourse nationale et j'en suis revenu pour chanter dans le chœur de l'Opéra National Finlandais. *Don Carlo* était à l'affiche cinq jours après mon retour et il arriva que la basse chantant Philippe tomba soudainement malade. Le chef d'orchestre, Ulf Söderblom, me demanda ce que j'avais étudié à Rome. Je lui égrenai les rôles et, bien sûr, parmi eux se trouvait celui de Philippe. Söderblom me demanda si je pouvais m'imaginer chanter Philippe dans cinq jours et, naturellement, le jeune homme fanatique de 24 ans que j'étais pensa qu'il n'avait rien à perdre. La représentation fut un succès; les critiques furent exceptionnellement bonnes et une collaboration étroite fut établie entre moi et l'Opéra National Finlandais, menant tout droit à plusieurs rôles dont celui de Sarastro.

J'ai d'abord interprété Don Basilio du *Barbier de Séville* de Rossini pendant mes années d'études à l'Académie Sibelius dans une production de la faculté d'opéra, chantant sur la scène de l'Opéra National Finlandais entre autres avec accompagnement de piano. Du temps que j'étais choriste, le *Barbier* était une des œuvres favorites à l'Opéra National Finlandais, simplement à cause de

l'interprétation d'Usko Viitanen du rôle titre. Aarne Vainio était Basilio et je regardais des coulisses. Bien des gens considèrent Basilio comme un clown semblable à Osmin mais je ne suis pas d'accord — les deux personnages sont beaucoup plus profonds que cela.

J'ai étudié le rôle du jeune philosophe Colline dans *La Bohème* à Rome avec Ricci et je l'ai joué pour la première fois sur scène au cours de ma seconde année à Cologne dans une production de Claus-Helmut Drese dirigée par Nello Santi. La partie la plus importante de ce rôle est juste cette aria du manteau où Colline vend son manteau d'hiver en plein froid d'hiver, ramassant ainsi de l'argent avec d'autres gens pour payer les remèdes de Mimì. Ricci et Santi me transmirent des indications authentiques de Puccini, par exemple comment traiter le rubato dans cette petite aria.

Le rôle du prince Grémine dans *Eugène Onéguine* de Tchaïkovski est très court, juste quelques mesures avant et après cette aria, mais il est extrêmement important dans l'opéra. En 1976, j'ai chanté Grémine dans la splendide production de Götz Friedrich à Zurich dirigée par le chef attitré actuel de l'Opéra National de Hambourg, Gerd Albrecht. Je viens tout juste de chanter ce rôle dans la même maison d'opéra au printemps de 1991 dans une production d'August Everding dirigée par le vénérable Ferdinand Leitner.

J'ai interprété Daland dans *Le Hollandais volant* de Wagner au cours de ma seconde année à Cologne. J'ai passé huit ans dans cette maison d'opéra et j'y ai chanté d'innombrables rôles. En 1978, j'ai rechanté Daland à Bayreuth dans une production d'Harry Kupfer et cela demeure une de mes expériences les plus positives sur une scène d'opéra. Les opinions diffèrent quant à cette production mais la vision de Kupfer de l'œuvre en tant que synthèse des arts et la manière dont il donna vie aux personnages sur scène sont uniques. La personnalité des personnages fut mise en évidence par différentes démarches et expressions faciales. Si ma mémoire est bonne, cette production fut gardée à Bayreuth pendant sept ans et j'ai chanté à chaque représentation quoique les chanteurs des autres rôles aient changé. Mais l'impression totale resta la même, de la première répétition à la dernière représentation. Je viens de chanter Daland dans la production d'August

Everding au Met en 1990. Ce rôle m'attire particulièrement; il a quelque chose que j'aime vraiment: le personnage peut être joué comme étant Hagard l'Affreux ou un commerçant du coin de la rue — les deux sont prêts, au besoin, à vendre leur propre fille.

Le rôle de sir Morosus dans *La Femme silencieuse* de Richard Strauss renferme des notes du ré bémol grave au sol dièse aigu mais la fin de l'opéra est une des plus belles parties de basse jamais écrites. L'œuvre est très rarement jouée parce qu'il est très difficile de trouver la distribution qu'elle exige — c'est vraiment de la musique pour des enthousiastes d'opéra. En 1977, j'ai chanté cette partie à Cologne sous l'excellente direction du metteur en scène en chef d'alors de la maison d'opéra, Hans Neugebauer. Le chef d'orchestre était Marek Janowski avec lequel j'ai depuis chanté, entre autres, le cycle l'*Anneau* de Wagner. Morosus est un capitaine célibataire dont le neveu essaie de lui faire épouser une jeune fille. L'opéra renferme des scènes bruyantes mais Morosus aime la paix et chante à la fin: "Que la musique est belle, mais seulement lorsqu'elle se tait".

Tero-Pekka Henell

Lahti est une ville d'environ 100,000 habitants à 100 km au nord de la capitale finlandaise, Helsinki; c'est un centre moderne de sport, culture, commerce et industrie. La région de Lahti est entourée d'imposants glaciers et le lac Vesijärvi, aussi beau en hiver qu'en été, contribue au charme de la ville. Des compétitions majeures de sport ont fréquemment lieu au centre international de sport de Lahti. Un des festivals d'orgue les plus réputés du monde, la Semaine internationale d'orgue de Lahti, s'y tient chaque année en août. La ville est aussi connue grâce à la Biennale internationale d'affiches et à la conférence internationale d'auteurs Mukkula.

L'Orchestre Symphonique de Lahti fut fondé en 1949 afin de poursuivre les traditions de l'orchestre institué en 1910 par la société des Amis de la musique de Lahti. Ces dernières années, l'ensemble est devenu un des plus remarquables des pays du Nord. Ses enregistrements sous la direction de ses chefs Osmo Vänskä (principal chef invité de 1985 à 88, chef attiré depuis 1988) et Ulf Söderblom (chef attiré de 1985 à 88, principal chef invité de 1988 à 91) lui ont gagné une réputation

internationale; on remarqua particulièrement le premier enregistrement de la version originale du *Concerto pour violon* de Sibelius (BIS-CD-500). L'orchestre a aussi enregistré sur disque de la musique de Crusell (BIS-CD-345) et de Kalevi Aho (BIS-CD-396). L'édition complète de la musique orchestrale de Joonas Kokkonen (BIS-CD-468, 485, 498, 508, 528) est un des plus grands projets du disque finlandais.

L'Orchestre Symphonique de Lahti donne chaque semaine des concerts à la salle de concert de Lahti (architectes Heikki et Kaija Sirén, 1954) et à la Ristinkirkko (église de la Croix; Alvar Aalto, 1978); tous les enregistrements de l'orchestre ont également lieu dans cette église. L'orchestre participe aussi à la Semaine internationale d'orgue de Lahti et aux représentations d'opéra de la cité.

Eri Klas est né à Tallinn en 1937 dans une famille musicale. Il passa ses diplômes de violoniste, chef de chœur et percussionniste au conservatoire de Tallinn puis il travailla pendant six ans à l'Orchestre Symphonique de la Radio Estonienne, après quoi il décida de se dédier à la direction et il se mit à étudier au conservatoire de Leningrad avec Nikolai Rabinovich. Alors qu'il était encore un jeune musicien, Eri Klas fut fortement influencé par son ami David Oistrakh. Eri Klas fut le chef d'orchestre adjoint à l'Opéra Bolshoi de Moscou pendant dix ans et il dirigea la compagnie lors de plusieurs de ses tournées à l'étranger.

En 1964, il fit ses débuts à l'Estonia à Tallinn et il y dirige depuis, en devenant le chef attitré et directeur artistique en 1975. Il fut le chef attitré de l'Opéra Royal de Stockholm de 1986 à 90. Après avoir été régulièrement invité à l'Opéra National Finlandais, il en devint le principal chef invité en 1990. On l'a souvent entendu à l'Opéra National de Hambourg (où il donna la première mondiale du ballet *Peer Gynt* de Schnittke en 1989). Eri Klas a dirigé des orchestres symphoniques dans 25 pays. En 1991, il devint le chef attitré de l'Orchestre Symphonique d'Aarhus au Danemark. C'est son 4e disque BIS.

Recording data: 1991-06-03/06; 1991-08-12/14 at the Ristinkirkko (Church of the Cross), Lahti, Finland

Recording engineer: Robert von Bahr

4 × Neumann U89 and 2 × Neumann TLM170 microphones; mixer by Didrik

De Geer, Stockholm 1990; Fostex D-20 DAT recorder

Producer: Robert von Bahr

Digital editing: Robert von Bahr

Cover text: Tero-Pekka Henell

English translation: Kyllikki & Andrew Barnett

German translation: Christiane Saloranta

French translation: Arlette Lemieux-Chené

Front and back cover photos: Matti Kolho

Centre spread photos: Hannu Miilus (Musicians); Markku Lehtinen (Church)

Type setting, lay-out: Kyllikki & Andrew Barnett, Compact Design Ltd.

BIS recordings can be ordered from our distributors worldwide.

If we have no representation in your country, please contact:

BIS Records AB, Stationsvägen 20, SE-184 50 Åkersberga, Sweden

Tel.: +46 8 544 102 30 Fax: +46 8 544 102 40

info@bis.se www.bis.se

© & ® 1990 & 1991, BIS Records AB

Sinfonia Lahti

This recording is supported by the City of Lahti

Matti Salminen at Savonlinna